

KAI LINDEMANN • “Çetelerin” Siyaseti

KAI LINDEMANN 1968'de doğdu. Siyaset bilimci ve Almanya Sendikalar Birliği yönetim kurulu üyesi.

Die Politik der Rackets. Zur Praxis der herrschenden Klassen
© 2021 Verlag Westfälisches Dampfboot

İletişim Yayınları 3329 • Politika Dizisi 236
ISBN-13: 978-975-05-3540-6
© 2023 İletişim Yayıncılık A.Ş. / 1. BASIM
1. Baskı 2023, İstanbul

EDITÖR İsmet Melenagzı
DİZİ KAPAK TASARIMI Utku Lomlu
KAPAK Suat Aysu
UYGULAMA Hüsnu Abbas
DÜZELTİ Begüm Hazar Keleş

BASKI Ayhan Matbaası · SERTİFİKA NO. 44871
Mahmutbey Mahallesi, 2622. Sokak, No: 6/31 Bağcılar 34218 İstanbul
Tel: 212.445 32 38 • Faks: 212.445 05 63

CILT Güven Mücellit · SERTİFİKA NO. 45003
Mahmutbey Mahallesi, Devekaldırımı Caddesi, Gelincik Sokak,
Güven İş Merkezi, No: 6, Bağcılar, İstanbul, Tel: 212.445 00 04

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 40387
Cumhuriyet Caddesi, No. 36, Daire 3, Seyhan Apartmanı,
Harbiye Mahallesi, Elmadağ, Şişli 34367 İstanbul
Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58
e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

KAI LINDEMANN

“Çetelerin” Siyaseti

Egemen Sınıfların Pratiği

*Die Politik der Rackets
Zur Praxis der herrschenden Klassen*

ÇEVİREN *Tanıl Bora*

İÇİNDEKİLER

Önsöz	7
1 Neoliberalizmde Ekonomi Politğin Eleştirisi Üzerine	11
2 Frankfurt Okulu'nun Çete Kavramı	17
3 Çeteler ve Sınıflar	31
4 Egemen Sınıfların Pratiği	53
5 Çeteler ve Ağlar	95
6 Devlet ve Yolsuzluk	113
7 Çeteler ve Bireyler	129
8 Neoliberalizmde Çetelerin Görünürlüğü	141
9 Çetelerin Alternatifi Nedir? Veya: Çeteleri Aşmak!	167
KAYNAKÇA	183

Önsöz

Max Horkheimer ve Theodor W. Adorno'nun *Aydınlanmanın Diyalektiği*, 20. yüzyılın en önemli felsefi eserlerindedir. Bu kitabın birkaç yerinde, anlamı ve menzili ilk bakışta anlaşılamayan bir kavram kullanılır. Bu, imaları ancak 1980'li ve 1990'lı yıllarda Max Horkheimer'ın yazılarının sistematikleştirilmesi ve yayımlanması üzerine anlaşılan çete kavramıdır. Iring Fetscher¹ ve Michael Greven,² çete kavramını notlarında, mektuplarında ve çalışma taslaklarında analiz eden ilk siyaset bilimcilerdendirler. Üniversite öğrenimi görürken onların yazılarına denk gelmişim, o zamandan beri Max Horkheimer'ın toplu eserlerinin yayımını takip ettim ve bu kavramı Horkheimer'ın yazıları dışında da inceledim.

1990'lı yıllar, büyük siyasi değişimlerin kendini duyurduğu zamanlardı. “Siyasi'nin önceliğinin” yittiğinden söz ediliyordu, sendikalar gücünü kaybediyor, devlet hükümranlılığı uluslararasılaşıyor, mali piyasalar ve dijital ekonomi

---

1 Fetscher, 1986.

2 Greven, 1994.

muazzam genişliyor ve sınıf teorisi söylem teorisi karşısında kısa çöpü çekiyordu. Çete, zamana iyi uyuyordu ve o zamandan beri de kopamadım bu kavramdan – bunda, o zamanın toplumsal eleştirel sorularının bugün hâlâ peşimi zi bırakmamasının da payı var.³ Bu kitapta, çete konularıyla ve kavramıyla ilgili yayımlanmış ve yayımlanmamış tartışmalarımı bir araya getirmeyi denedim. Soruların ve bağlantı noktalarının birçoğu, kaçınılmaz olarak sendikal siyasetin stratejileri ve konularıyla, çalışma hayatında iktidarın saklı icralarıyla ve işletmelerde demokrasinin güçlendirilmesiyle alakalıdır.

Buna rağmen bu eseri sunarken, burada doğrudan doğruya sendikal siyaset tartışmalarına özgü olmayan, halihazır sendikal siyasete dair bir yorum niteliğinde de olmayan kişisel bir sosyal bilim çalışmasının söz konusu olduğunu baştan söylemeliyim. Bu kitap, sendikal kolektifin günümüz toplumundaki asli rolüne dair bir katkıdan çok daha fazlasıdır.

Bir kavramla yirmi yılı aşkın süre boyunca meşgul olmak, sadece arşiv çalışması ve metin analizinden beslenemez. Teori inşasına dönük daha kuvvetli bir ilgi gerekir. Bu nedenle burada kesinlikle Eleştirel Teori'nin “hakiki eğilimleri” ile ilgili bir arayışa girilmedi, daha ziyade devlet ve sınıf teorileriyle eklemlenmeye müsait olduğu umulan bir kavram inşası gerçekleştirildi. Bunu yaparken kitabın, terazinin teorik iddia ve siyasi yorum kefelere dengede tutması gerekirdi; yoksa bazı teorik ilintiler elbette burada olduğundan daha derinlemesine ve kapsamlı ele alınabilirdi. Bu dengeleme çabasından az çok yapılandırılmış bir eserin çıkabilmesini, sadece Günter Thien'e değil, çevremden birçok başka insana da borçluyum.

---

3 Bunun en iyi kanıtı, Heinrich Geiselberger'in yayımladığı (2017) *Die große Regression*'dur.

Sevgi dolu karım Milena'ya çalışmama verdiği sürekli destek için teşekkür ederim. Onun sabrı ve oğullarım Lennart ile Frederik'in anlayışı olmadan, bu proje tamamlanamazdı. Arkadaşlarım Oliver Pankutz, Albrecht von Lucke ve Dierk Hirschel'e özel teşekkür borcum var. Bu kitap onların eleştirel yorumları sayesinde bir yapıya kavuştu. Sabine Sunnus'a taslağın düzeltisi için müteşekkirim. Son yılların birçok tartışması bana ilham verdi. Birçok meslektaşımı temsilen, burada Martin Kronauer, Ingar Solty ve Dieter Scholz'e teşekkür etmek istiyorum. Klaus Dörre'nin motive edici sözleri olmasa, bu kitap asla meydana çıkamazdı.

Neoliberalizmde Ekonomi Politigin Eleştirisi Üzerine

Ekonomi politigin eleştirisi halihazırda bir ıssızlık içindedir. Toplumsal eşitsizliğin aşırı artmasına rağmen, yeni sınıf ilişkilerini ve bunun siyasi önemini konu etmekte zorlanıyor. Kapitalizm eleştirisi çok zaman hayali bir “hakikat oyununda”, “öznesiz bir yönlendirme”ye¹ yoğunlaşıyor. Sınıf analizi yanında bu eleştiri, neoliberal devletselliğin, Fordizmin nizamlı dünyasının kalıntılarının ötesine uzanan bir analizinde de zorlanıyor. Ya toplumsal eşitsizlik eleştiriliyor – ama bu materyalist bir biçimde egemen sınıfların siyasi bağlamına entegre edilmiyor.² Veya seçkinlerin eleştirisi olarak dışavuruluyor – bu da mevcut sınıf ilişkileriyle bağlantılandırılmıyor.³ İki çeşitlemede de bağımlı sınıflar genellikle hâkim ilişkilerin kurbanı veya nesnesi olarak görünüyorlar. “Liberal toplumun eleştirisi, tıpkı liberal sistem kadar hakikat ve hakikat dışı olan sınıf mücadelesinden geri duramaz.”⁴

1 Krysmanski, 2018, s. 144.

2 Örn. Piketty, 2018; Graeber, 2012; Vogl, 2010 ve 2021.

3 Örn. Hartmann, 2018; Sandel, 2020; Mills, 1962.

4 Adorno, 1975a, s. 13.

Ekonomi politiğin bir eleştirisi sadece egemen sınıfların çağa uygun bir kavramını değil, biçimsel kurumlar öğretisinin ötesinde, egemenlik pratiğinin özel kalıplarını dikkate alan bir devlet kavramını da gerektirir. Öyle olursa, zamanımızın sorunlu fenomenlerini inandırıcı bir bağlamda tasvir etmeyi de başarabilir. Bu fenomenler arasında şunlar vardır: Yolsuzluk, aşırı eşitsizlik, *failed states*⁵ ve devletleri taklit eden büyük işletmeler – yani sermayenin hâkimiyetindeki devletler değil de gitgide devlet haline gelen sermaye.⁶ Siyasetin giderek daha fazla özelleştirilmesi, bu gelişmelerin iticisidir. Bu gelişme, “nizamlı dünya”nın devri geçmiş aygıt mantığının dışında cereyan eder.

Söz konusu olan, Batılı devletlerde yürütme işlevlerinde, yasama işlevlerinde ve yargı görevlerinde gerçekleşen değişikliklerde kendini gösteren fenomenlerdir. Özel güvenlik hizmetleri, özel ordular, vatandaş milisleri, “No Go Areas”⁷ ve “paralel toplumlar”, devletin yürütme işlevlerini sorgular hale getirir. Yasal düzenlemenin yerini müteşebbislerin taahhütlerinin alması, siyasetle iktisat arasında kişisel bağlantıların “Revolving Door”u,⁸ lobi nüfuzunun hudutsuzlaşması, süreklileşen yolsuzluk skandalları ve vergi kaçırmaya gösterilen müsamaha, yasama işlevlerini, bunun ve bu işlevlerin taşıyıcılarının meşruiyetini sorgular. Yargı erkinin yerini, kimi hukuk alanlarında uluslararası düzeyde özel tahkim mahkemeleri almıştır. Bu tahkim, başka alanlarda da siyasi kararlar üzerinde nüfuzunu artırmakta, yasaları “feshetmekte” ve siyasi yapının çerçevesini birçok zaman mülki-

5 Çuvalleyen devlet (genellikle “başarısız devlet” diye çevrilir); devlet kapasitesi had safhada aşınmış devletler – ç.n.

6 Fernand Braudel’e göre sermaye, devlete dönüştüğü zaman muzaffer olur (Vogl, 2021, s. 115).

7 Girilmesi yasak bölgeler – ç.n.

8 Döner kapı denen etki; siyasi makamlarla özel iktisadi mevkiiler arasındaki akıcı geçişkenliği ifade eder.